

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 3 листопада 2023 року)

2023

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» В. С. Загороднього
(наказ № 3559-41 від 01.11.2023 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, академік НАПН України, д.ю.н., професор, Заслужений юрист України **Ківалов С. В.**

Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор, Заслужений юрист України **Аракелян М. Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»;

Гребенюк Дмитро Олегович – асистент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-й річниці ухвалення Загальної декларації прав людини 1948 р., 3 листопада 2023 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2023. 549 с.

правовою підставою для зовнішньополітичної взаємодії України та FRONTEX з метою посилення бойових спроможностей Державної прикордонної служби України та інших заходах партнерства у безпековій сфері.

Войтович Павло Петрович

*доктор філософії в галузі права, доцент кафедри
міжнародного та європейського права
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

КРЕАТИВНІСТЬ І МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Креативність є визначною рисою сучасної юриспруденції. Це пов'язано, перш за все, із неможливістю дослідження права і держави без творчого початку, адже вирішення питань, що виникають перед правом і державами, перед світовою спільнотою, потребує бачення суті проблеми, висунення нових ідей, їх належної розробки.

Відомо, що міжнародне право є важливим чинником співіснування держав та народів. Таким воно було, є та буде. За своєю суттю міжнародне право незмінне – воно відображає узгоджені волі держав як певний компроміс в даний проміжок часу.

Міжнародне право є таким, яким його створюють держави, тобто результатом узгоджених волей держав, у тому числі шляхом компромісів та використання творчого підходу.

За своєю природою міжнародне право є іншим, ніж внутрішньодержавне право, це необхідно враховувати при оцінюванні ефективності, дієвості та результативності міжнародно-правового регулювання.

Посилення інтеграційних процесів актуалізує необхідність отримання знань щодо взаємодії національного права, національних правових систем із міжнародним правом, наслідками чого є як взаємозбагачення та запозичення правових норм, так і конкуренція та колізія правових цінностей, норм та ідеологій. Питання вирішення таких колізій – одне із завдань юриспруденції.

Креативність сучасної юриспруденції може бути охарактеризована як звернення до традицій, норм та інститутів правової спадщини та їхнє творче використання в умовах нового часу. Звісно, важливою тут є наявність свідомості, вільної від стереотипів, і природна спрямованість до нового.

На жаль, творчість в юриспруденції продовжує бути остаточним концептом. Проте без творчого бачення ролі держави і її інститутів, ролі права у регулюванні суспільних відносин, ролі міжнародного права у регулюванні міждержавних відносин, навряд можна забезпечити сталий розвиток держави і права, а також розвиток і ефективність міжнародного права.

Безумовно, творчість не може здійснюватись без звернення до існуючих правил,

методів, ідей, адже саме завдяки ним стає можливим сам процес комунікації, головне у творчості - підкреслити зв'язок традиції та інновації.

Творчий потенціал юриспруденції обумовлений свободою наукових досліджень, наявністю плюралізму наукових шкіл і напрямів, взаємодія яких та певна конкуренція між якими виступає важливою підставою для творчого пошуку в осягненні держави і права, у тому числі й міжнародного права.

Право, юриспруденція, мабуть, страждають від надмірної серйозності не менш за інші науки. Втім що є право, як не мистецтво? Що є міжнародне право, як не мистецтво узгодження воль, як не право справедливості? Відношення до права як мистецтва тим паче можливо у такій сфері, як фундаментальні права і свободи людини.

Разом з тим, креативність передбачає погляд на право з інтегративних позицій, тобто звернення до цінностей правової сфери, правового досвіду, доктрини, але враховуючи й те, що право не є виключно раціональною системою, так само як не є виключно раціональною і людина.

Питання про те, чи можна розглядати право як творчість, мистецтво, креативність, чи не є це небезпечним для правозастосування, є одвічною проблемою філософського й наукового пошуку. Насправді, діяльність в сфері права є творчою діяльністю. Втім тут не можна жертвувати

законністю. В юридичній роботі, від якої залежить доля людини, життя людини, треба бути дуже обережним, зокрема й застосовуючи креативний підхід, - будь-яка креативність має бути «в межах закону, в рамках закону». Без цього доповнення творча діяльність неможлива, оскільки творчість всупереч закону є свавіллям, за що має бути і є юридична відповідальність.

Означені аспекти неможливо не враховувати і при вивченні та викладанні міжнародного права. Унікальність навчання міжнародно-правовим дисциплінам полягає у можливості отримання здобувачами поглиблених теоретичних знань та практичних вмінь з історії та теорії міжнародного права та міжнародних відносин, загальнотеоретичної юриспруденції, галузей національного права під впливом цінностей права Європейського Союзу, загальних засад правового регулювання приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом (міжнародного приватного права), порівняльного правознавства, та у можливості формування індивідуального освітнього плану завдяки реалізації вільного вибору, набуття додаткових комунікативних навичок в галузі професійної діяльності, здатності до самостійної науково-дослідницької, науково-організаційної та практичної діяльності.

Креативний підхід передбачає поєднання традиційних форм, методів та прийомів навчання (лекції, практичні заняття, самостійна робота, контрольні заходи) з інноваційними. У рамках

креативного підходу викладачами може використовуватись широкий спектр інтерактивних форм проведення занять, серед яких: лекції-візуалізації, тренінгові вправи, круглі столи, розв'язання ситуаційних завдань, ділові ігри тощо.

Креативний підхід передбачає, що методи навчання і викладання узгоджені з положеннями академічної свободи, зокрема науково-педагогічним працівникам надається право творчо наповнювати зміст дисциплін та застосовувати авторські розробки у відповідності до змісту освітніх програм, вносити зміни в робочі програми, обирати методи навчання задля ефективного засвоєння знань, самостійно обирати форми вивчення окремих тем, програми підвищення кваліфікації тощо. Академічна свобода здобувачів досягається шляхом надання їм права вільно обирати форми навчання, теми курсових робіт та наукового керівника, теми наукових досліджень з урахуванням наукових інтересів та результатів наукової роботи попереднього рівня, права на академічну мобільність (у т.ч. міжнародну), права обирати певні компоненти освітньої програми, навчатися одночасно за декількома освітніми програмами, брати участь у формуванні індивідуального навчального плану тощо. Здобувачі мають можливість вільного вибору відвідування тренінгів та гуртків згідно із траєкторією особистого розвитку.

Це є важливим при вивченні міжнародного права, що дозволить значно продуктивніше зрозуміти та засвоїти дане юридичне явище.

Отже, креатив – це не про переписування і переказування текстів, це про розвиток, самореалізацію. При вивченні міжнародного права неможливо бути не креативним, неможливо бути не творчою особистістю (і взагалі уявляється, що кожна людина – це творча особистість, просто необхідно надати інструменти для розкриття творчого потенціалу), адже завжди виникає чимало питань щодо міжнародно-правового регулювання, щодо колізій та їх вирішення, щодо поведінки акторів міжнародних відносин та світової політики. І тому завжди потрібен відповідний виважений аналіз, врахування думки інших, а також пошук шляхів вирішення колізій у всіх сферах, критичне мислення, оволодіння матеріалом, на підставі чого можна дійти власних висновків.